

HOEFHAMER

NIEUWS

Hoefhamer Nieuwsbrief | www.museumsmederijelburg.nl | september 2011, nr. 15, jaargang 6

Hoefhamerbier op handgemaakte vreugdewipper, het favoriete product van 'De Hoefhamer'.

De steunbalken support Coen vd Zwaag met overtuigt.

Secretaris Tam Bergstra overhandigt het certificaat 'Levensgids' aan Emile Kragt uit Oldebroek.

De Hoefhamer wordt gesponsord door:
Konstruktie- en Machinefabriek Den Ouden
Harderwijk
Scheepwerf Balk Urk BV

DE HOEFHAMER

MUSEUMSMEDERIJ ELBURG

Hoefhamer Nieuws nr. 15

Beste donateurs / vrijwilligers,

Het is tijdens de zomermaanden bij tijd en wijle een drukte van belang in de eeuwenoude werkplaats in de Smedestraat. Toeristen van 'all over the world' krijgen er uitleg over het ambacht van de smid, bekijken de tentoonstelling op zolder en verlaten de smederij uiteindelijk in het bezit van een authentieke Elburger vreugdewipper en een fles Hoefhamerbier. Dit kan alleen dankzij een (te klein) aantal enthousiaste suppoosten, die nu al voor het vijfde jaar op woensdag-, vrijdag- en zaterdagmiddag de museumsmederij bemannen.

De meeste suppoosten komen uit Elburg maar Willem de Jongh (Kampen), Leo Jansen (Ermeloord) en Chris Thomas (Zeist) komen van ver! Waarvoor natuurlijk onze oprechte dank! Met name in de vakantieperiode is het soms moeilijk om De Hoefhamer open te houden. Enige hulp is zeer welkom! Natuurlijk is het bestuur op zoek gegaan naar potentiële suppoosten en bij het ter perse gaan van deze nieuwsbrief is bekend geworden dat Coen van der Zwaag het vrijwilligersteam komt versterken! Geweldig maar... wie neemt er een voorbeeld aan?

Bijzondere cursisten

Tijdens het voorjaar 2011 zijn er vanzelfsprekend ook weer cursussen gegeven en elke keer is er wel wat apart aan de hand. Deze keer had cursusleider Henry van Loo een wel heel jonge leerling, namelijk de twaalfjarige Emile Kragt uit Oldebroek. En dat dit bijzonder was, blijkt wel uit het feit dat er in de kranten aandacht aan werd besteed.

Ook Hendrik Smit had een bijzondere 'klant' onder z'n hoede. Ene Reinier Hoving (21) uit Zeewolde had zich aangemeld voor de cursus smeden voor gevorderden maar... alleen wanneer hij les zou krijgen van leermeester Smit. En zo geschiedde!

De talentvolle Hoving kijkt met tevredenheid terug op zijn leerperiode in het Elburgse. 'Ik heb veel geleerd', vertelt hij. 'Meneer Smit heeft heel veel ervaring en kent allemaal handige trucjes, die hij aan je over wil dragen'. Reinier heeft ondanks zijn jeugdige leeftijd ook al de nodige ervaring. 'Vanaf m'n tiende ben ik

Reinier Hoving aan het werk in zijn smederij in Harderwijk.

bezigt met smeden, eerst bij een oom in Nagela, later in de werkplaats bij een boer in Zeewolde. Toen werd ik geïntendeerd op de smederij in Harderwijk. Ik werk er nu al weer drie jaar, meest twee dagen in de week, want ik ga nog naar school, maar in de vakantieperiode ben ik er alle dagen.'

Werk en smederij Harderwijk

De smederij waar Reinier werkzaam is, is honderd jaar oud. Een 'jonkie' vergeleken met De Hoefhamer' maar desalniettemin oud genoeg om er tijdens Open Monumentendag op 10 september a.s. de nodige aandacht aan te besteden.

De Harderwijker smederij was onderdeel van de scheepswerf Veluvia. De eerste activiteiten op de scheepshelling Veluvia dateren uit de 18e eeuw. In 1768 krijgt ene Jan Hendrik Benedictus toestemming om een helling aan te leggen.

Over die tijd is echter weinig bekend, maar eind 19e eeuw waren er in Harderwijk twee hellingen, te weten de werf van Van Kulkhoven en die van Ten Cate. Begin 20e eeuw komt Johan Oost naar Harderwijk en dan breekt er een tijd van verhoogde werfactiviteiten aan.

Johan Oost (1874 - 1955) werd in Echtenbrug (Fr.) geboren als zoon van een schepschim-

smidopleiding achter de rug en kon het werk in de smederij overnemen.

Door de werf van Ten Cate op te kopen en zo snel mogelijk te liquideren had werf Oost (sinds 1007 Veluvia) ter plaatse een monopoliepositie gekregen. Op de Veluvia konden negen vaartuigen tegelijkertijd worden 'gehelligd', het was dan ook één van de grootste werven langs de Zuidoostzee.

Na een halve eeuw gooide de inpoldering roet in het eten. Alhoewel er direct na WO II nog werk genoeg was, lieten de vissers in de jaren daarna nog alleen het meest noodzakelijke onderhoud aan de vaartuigen doen, nieuwbouw of grondige reparaties kwamen niet meer voor. Na 1969, het jaar waarop kleinzoon Johan de werf verlaat, is er nauwelijks nog sprake van enige activiteit. In 1975 gaat de werf over in handen van Dirk Roelofszen. Een hellingbed wordt hersteld en in 1981 wordt er weer een botter, de VD 153, op de helling

De Koninklijke Scheepswerf Balk Urk BV

merknecht en verhuisde op vijfjarige leeftijd naar Urk. Hij werkte er op de werf van de gebroeders Roos én op die van Lourens Metz. Door zijn huwelijk met de dochter van de werfbaas, Neeltje Metz (heel verstandig van Johan!), opende zich voor de jonge knecht een wijder perspectief. Toen kort na zijn trouwen in Harderwijk de werf van Van Kulkhoven te koop kwam, werd deze met hulp van zijn schoonvader overgenomen. De beide werknemers, Arie Hamstra en Gijs van Gelder, bleven in dienst. Er is blijkbaar niets nieuws onder de zon want de werf van Lourens Metz wordt bijna een eeuw later met werknemers en al overgenomen door Daan Balk uit Elburg, zo ontstaat de Koninklijke Scheepswerf Balk Urk BV!

In 1901 kwam Johan naar Harderwijk om de verwaarloosde helling op te knappen, een jaar later volgden vrouw en kind en in 1903 (!) werd de nieuwe woning op de werf betrokken. De werf hield zich bezig met de bouw en reparatie van Zuidoost- en Noordzeebotters, pluten en andere kleine vissersschuiten. Het smeedwerk werd aanvankelijk uitbesteed aan twee bedrijven in de stad maar Johan vond de tarieven van de plaatselijke smeden veel te hoog en hij nam maatregelen. De kernverze werfbaas richtte in 1911 een eigen smederij in op de werf. Hier kwam Adriaan Roggeveen werken, die als nevenactiviteit ook paarden besloeg. Toen Roggeveen een eigen bedrijf begon, had Lourens, de tweede zoon van Johan en Neeltje, inmiddels een

gellerd. Zoon Reijer besluit begin 21e eeuw tot een grondige opknappbeurt van de totale werf. Eerst wordt het hellinghuis in oorspronkelijke staat - maar met hedendaagswoongerief- teruggebracht. Een klus die precies honderd jaar na de bouw van de woning is geklaard. Daarna is de smederij aan de beurt en tenslotte gaat

Smederij Veluvia te Harderwijk, circa 2011

ook de hellingsschuur op de schop. In 2006 hebben de werf en smederij weer een nieuwe toekomst.

Bron o.a.: 'Van gaand en staand' want door Peter Doreijn

Over Open Monumentendag gesproken....

Natuurlijk is onze museumsmederij ook betrokken bij Open Monumentendag & Bosterdagen Elburg.

De smederij in de binnenstad is vanaf 10.00 uur open voor publiek. En om 13.00 uur begint het spektakel op straat, namelijk het beslaan van paarden door de hoefsmeden uit Doornspijk Bart Buurkes en Hans Platte.

De hoefhamer is op de Bottermarkt vertegenwoordigd met een krasam. Ook hier is de Elburger vreugdekipper verkrijgbaar en kunnen belangstellenden zich opgeven als donateur.

Het bestuur hoopt dat velen zaterdag 10 september de museumsmederij én de krasam vaneren met een bezoek.

Voorzitter

Tijdens de onlangs gehouden bestuursvergadering in de voormalige notariswoning van het geslacht Hoefhamer (kan het toepasselijker!!) is bestuurslid Tom Boersma gevraagd het voorzitterschap op zich te nemen.

Boersma reageerde positief op het verzoek en in die zin is het bestuur nu weer op volle sterkte.

Tom, proficiat en succes!

De zinswisse voorzitter van 'De Hoefhamer', Tom Boersma

Tentoonstelling

Het bestuur heeft in diezelfde vergadering besloten de tentoonstelling op zolder over het ambacht van de hoefsmid te 'upgraden', zoals dat in hedendaags jargon heet.

Dit houdt in dat een aantal teksten wordt geactualiseerd en dat er in de vitrines (nog) meer bewegende beelden / filmpjes te zien zullen zijn.

De tentoonstelling weet overigens nog steeds te boeien. Bezoekers kunnen zich bijna niet voorstellen dat er op zo'n stoffig zoldertje een volwaardige tentoonstelling is ondergebracht. Begin augustus bezocht Nederlands bekendste hoefsmid, Joop Wijnen uit Maarn, de museumsmederij. 'Op zolder viel hij helemaal stil van verbazing', aldus de dienstdoende suppoost. En dat wil het bestuur zo houden, vandaar enige aanpassingen.